G-76

Department of Sanskrit Studies

Ph.D. in Sanskrit Studies

Code: G-76

Duration: 2 Hours | Max Marks: 75

Note:

1. Part A contains 25 questions of one mark each.
2. There is a negative marking of 0.33 mark for each wrong answer in Part A.
3. Question paper may be answered either in English(preferably) or in Sanskrit.

Part - A

1. पूर्वत्रासिद्धम् इत्यस्य सूत्रसङ्ख्या का?
(A) 8.1.2 (B) 8.2.1 (C) 7.4.1 (D) 6.1.88
2. किम् 'अहन्' इति पदस्य प्रातिपदिकसंज्ञात्वं कल्पयितुं शक्यते?
(A) न शक्यते (B) शक्यते (C) वैकल्पिकरूपेण शक्यते (D) सर्वमसाधु
3. 'अर्थवत्समुदायानां समासग्रहणं नियमार्थम्' – इत्युद्धरणम् अत्र प्राप्यते –
(A) पदमञ्जरी (B) वाक्यपदीयम् (C) काशिका (D) समासचक्रम्
4. व्याकरणे 'सत्' इति शब्दस्य व्यवहारे को वा अर्थः?
(A) सत्ता (B) शतृप्रत्ययः (C) शानच् प्रत्ययः (D) शतृशानचौ
5. काशिकायाः अनुसारम् 'आभीक्ष्ण्यं' नाम?
(A) भीतिः (B) दया (C) पौनःपुन्यम् (D) कदाचित्
6. शतं जयति देवदत्तम् इत्युदाहरणे अविवक्षितं कारकं किं स्यात्?
(A) कर्म (B) करणम् (C) सम्प्रदानम् (D) अपादानम्

G-76

7. 'पाणिनीय' इत्यस्य तद्धितान्तरूपस्य विहितः तद्धितप्रत्ययः?
(A) यक् (B) ढक् (C) छ (D) इञ्

8. स्त्रीभ्यो ढगिति सूत्रविधानं अधस्तनशब्देषु कुत्र वा भवितुमर्हति?
(A) रैवतिकः (B) आचार्यानी (C) वैनतेयः (D) राष्ट्रियः

9. म्लेच्छा हि यवनास्तेषु सम्यक् शास्त्रमिदं स्थितम् ।
ऋषिवत्तेऽपि पूज्यन्ते किं पुनर्दैवविद्द्विजः ।। केनोक्तोयं श्लोकः?
(A) वराहमिहिरेण (B) कल्हणेन (C) पाणिनिना (D) गौतमेन

10. कल्माषशब्दस्य कोऽर्थः?
(A) श्वेतवर्णः (B) पीतवर्णः (C) रक्तवर्णः (D) चित्रवर्णः

11. मीमांसकमतानुसारं वाक्यं कतिविधम्?
(A) द्विविधम् (B) त्रिविधम् (C) चतुर्विधम् (D) पञ्चविधम्

12. आयुर्वेदानुसारं कति धातवः ?
(A) 2200 (B) 7 (C) 10 (D) 108

13. चतुर्दशवाक्यार्थहेतूनां प्रयोक्ता कः?
(A) भर्तृहरिः (B) नागेशः (C) पतञ्जलिः (D) कौण्डभट्टः

14. 'उच्चावचाः पदार्थाः भवन्तीति गार्ग्यः' – केनोक्तम्?
(A) जिनेन्द्रबुद्धिना (B) गदाधरेण (C) कुमारिलेन (D) यास्केन

15. आयुर्वेददर्शने सत्त्वम् इति शब्दस्य कोऽर्थः?
(A) बलम् (B) आन्त्रम् (C) ओजस् (D) मनस्

16. व्याकरणदर्शनानुरोधं गुणशब्दः अस्मिन्नपि अर्थे प्रयुज्यते –
(A) धर्मिणि (B) प्रवृत्तिनिमित्ते (C) वर्णे (D) प्रत्याहारे

17. इन्द्रियाणां स्वविषयेष्वनादिर्योग्यता यथा ।
अनादिरर्थैः शब्दानां सम्बन्धो योग्यता तथा ।। श्लोकोऽयं ग्रन्थेऽस्मिन् उपलभ्यते –
(A) व्युत्पत्तिवादे (B) शक्तिवादे (C) नामार्थनिर्णये (D) वाक्यपदीये

18. सहसा विदधीत न क्रियाम् अविवेकः परमापदां पदम् ।
वृणते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव सम्पदः ।। केनोऽक्तम्?
(A) भारविना (B) कालिदासेन (C) दण्डिना (D) जगन्नाथेन

19. आचार्यः पूर्वरूम्, अन्तेवास्युत्तररूपं... इत्यादि मन्त्रः अस्याः उपनिषदः उद्धृतः –
(A) तैत्तिरीयोपनिषत् (B) बृहदारण्यकोपनिषत् (C) श्वेताश्वतरोपनिषत् (D) छान्दोग्योपनिषत्

G-76

20. साधनचतुष्टयस्य चर्चा अत्र क्रियते –
(A) योगे (B) व्याकरणे (C) धर्मशास्त्रे (D) वेदान्ते

21. विवर्तवादस्य प्रवर्तकाः के?
(A) अद्वैतिनः (B) विशिष्टाद्वैतिनः (C) द्वैतिनः (D) बौद्धाः

22. आयुर्वेदानुसारं आयुर्नाम एषां संयोगः –
(A) शरीर-इन्द्रियाणां
(B) शरीर-इन्द्रिय-सत्त्वानां
(C) शरीर-इन्द्रिय-सत्त्व-आत्मनां
(D) शरीर-इन्द्रिय-सत्त्व-आत्म-धातूनां

23. पुरुषो लोकसम्मितः' इति वाक्यं कस्मिन् दर्शने प्रसिद्धम्?
(A) साङ्ख्यदर्शने (B) योगदर्शने (C) ज्यौतिश्शास्त्रे (D) आयुर्वेददर्शने

24. योगवासिष्ठस्य कर्ता कः?
(A) कपिलः (B) पतञ्जलिः (C) वाल्मीकिः (D) व्यासः

25. 'रमणीयार्थप्रतिपादकशब्दः काव्यम्' – कस्योक्तिरियम्?
(A) जगन्नाथस्य (B) मम्मटस्य (C) भरतस्य (D) अप्पय्यदीक्षितस्य

PART B

Q 1) Give a brief sketch of the work you would like to carry out towards your doctoral thesis. The writeup should include the aim, scope and the methodology you would like to follow. **(10 * 1 = 10)**

Q 2) Attempt any two of the following from your discipline. **(2 * 10 = 20)**

1. Āyurveda Specialisation
   (a) Explain why Caraka has been exemplified in context of cikitsā?
   (b) What is the definition of hitayu as per Caraka Samhitā?
   (c) What are the concepts of public health in Āyurveda?
   (d) How manasa prakṛtis are evaluated as per modern psychology?

2. Specialisation in Natural Language Processing
   (a) What is a pratyāhāra. Explain with an example.
   (b) Write a short note on different approches of Machine Learning in NLP.

G-76

(c) Explain the concepts of padaikyavākyatā and vākyaikyavākyatā in vyākaraṇa.

(d) Write a short note on upasarjana saṃjñā.

Q 3) Attempt any four of the following from your discipline. **(4 * 5 = 20)**

1. Āyurveda Specialisation

   (a) Write a brief note on epistemology in āyurveda.

   (b) Narrate the three primary causes of disease.

   (c) Justify the acceptance of Yukti Pramāṇa.

   (d) Explain the contemporary relevance of Swasthavṛtta?

   (e) Give a brief account of medical concepts in non-medical texts.

   (f) Write a brief note on recent trends in Āyurveda.

2. Specialisation in Natural Language Processing

   (a) Explain the four types of lopas used by Pāṇini.

   (b) Write a short note on *Ākāṅkṣhā, yogyatā, tātparya* and *sannidhiḥ.*

   (c) Explain the sūtra *Kartṛkarmaṇoḥ kṛti.*

   (d) Write a short note on Word Sense Disambiguation.

   (e) Explain with examples any of the technical terms from Navya Nyāya viz. avacchedakatā or nirūpakatā.

   (f) Write a short note on inference (anumāna) in Nyāyaśāstra.